

Vad kostar olika sjukdomar?

Totalt betalades det ut 39,5 miljarder kronor i sjukpenning under år 2022 och 42 procent av beloppet gick till personer sjukskrivna i psykiatriska diagnoser. Stressrelaterad psykisk ohälsa är den enskilt största diagnosen och stod ensam för 20 procent av sjukpenningen.

Utgifterna för den allmänna sjukpenningförsäkringen i relation till hela samhällsekonomin har minskat under de senaste två decennierna men innebär fortfarande stora kostnader för såväl enskilda individer som för samhället. I takt med arbetslivets förändring har sjukfrånvaron ändrat karaktär och gått från sjukdomar i rörelseorganen till högre grad av psykisk ohälsa.

Att se hur stora sjukpenningutgifterna är för olika diagnoser är en viktig del i en samhällsekonomisk analys av kostnader för olika sjukdomar, som i sin tur är viktig för diskussioner om förebyggande hälsoarbete samt vård och behandling.

I den här analysen redovisas hur stora sjukpenningutgifterna är på övergripande nivå i de breda diagnosgrupper som kallas diagnoskapitel. Dessutom presenteras specifika diagnoser som ger de största sjukpenningutgifterna. I analysen redovisas också uppgifter som påverkar sjukpenningutgifterna för olika diagnoser såsom antalet sjukfall och genomsnittligt antal ersatta dagar.

Psykiatriska diagnoser står för 42 procent av sjukpenningutgifterna

År 2022 var de totala utgifterna för sjukpenning 39,5 miljarder kronor. De psykiatriska diagnoserna var den klart största diagnosgruppen med utgifter på 16,8 miljarder kronor (42 procent) följt av rörelseorganens sjukdomar med 7,1 miljarder kronor (18 procent). Skador stod för 8 procent och tumörer för 6 procent av utgifterna. Symtomdiagnoser, cirkulationsorganens- och nervsystemets sjukdomar stod vardera för 4 procent, medan övriga diagnoser stod för de resterande 14 procenten.

Korta analyser 2023:7

Försäkringskassan
Avdelningen för ledningsstöd
och analys

Korta analyser är en rapportserie från Försäkringskassan som presenterar aktuell statistik och analys i ett kort format. I slutet av rapporten finns länkar om du vill läsa mer.

FK-nr: 116-41

Sjukpenningförsäkringen

Sjukpenning ska ge ekonomisk trygghet vid nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom. Från sjukdag 8 krävs läkarintyg och de första 14 sjukdagarna betalar arbetsgivare sjuklön till anställda. Från dag 15 kan anställda få sjukpenning från Försäkringskassan. Arbetslösa och egenföretagare kan få sjukpenning från början av sjukperioden. För anställda och arbetslösa görs karensavdrag motsvarande 20 procent av sjuklönen eller sjukpenningen. En egenföretagare har vanligtvis 7 karensdagar, men kan välja andra karensdagar vilket påverkar egenavgiftens storlek. Sjukpenningförsäkringen finansieras genom arbetsgivaravgifter för anställda och egenavgifter för egna företagare. Sjukpenning på normalnivå kan betalas ut under ett år och motsvarar knappt 80 procent av den sjukpenninggrundande inkomsten (SGI). Därefter kan sjukpenning betalas ut på fortsättningsnivå som motsvarar knappt 75 procent av SGI. Sjukpenning kan som högst baseras på inkomst motsvarande 10 prisbasbelopp. Bedömning av arbetsförmågans nedsättning görs enligt den så kallade [rehabiliteringskedjan](#).

Många och långa sjukfall ger stora utgifter för psykiatriska diagnoser

Psykiatriska diagnoser står för flest sjukfall av alla diagnoskapitel samtidigt som sjukfallen i genomsnitt ersätts med 119 sjukpenningdagar per mottagare och år. Endast tumörer ersätts under längre tid, i genomsnitt 125 sjukpenningdagar. Också rörelseorganens sjukdomar omfattar ett stort antal sjukfall men ersätts i genomsnitt med 82 sjukpenningdagar. Andningsorganens sjukdomar, exempelvis influensor, övre luftvägsinfektioner och lunginflammationer leder till många sjukfall men ersätts i genomsnitt med endast i 27 sjukpenningdagar. Detsamma gäller för de U-kapitelkoder som tillfälligt använts för Covid-19.

” Att utgifterna är stora för vissa diagnoser beror på att det ofta rör sig om många sjukfall, men också att det rör sig om långvariga sjukfall.

Sjukpenningutgifterna 2022 fördelade på diagnoskapitel

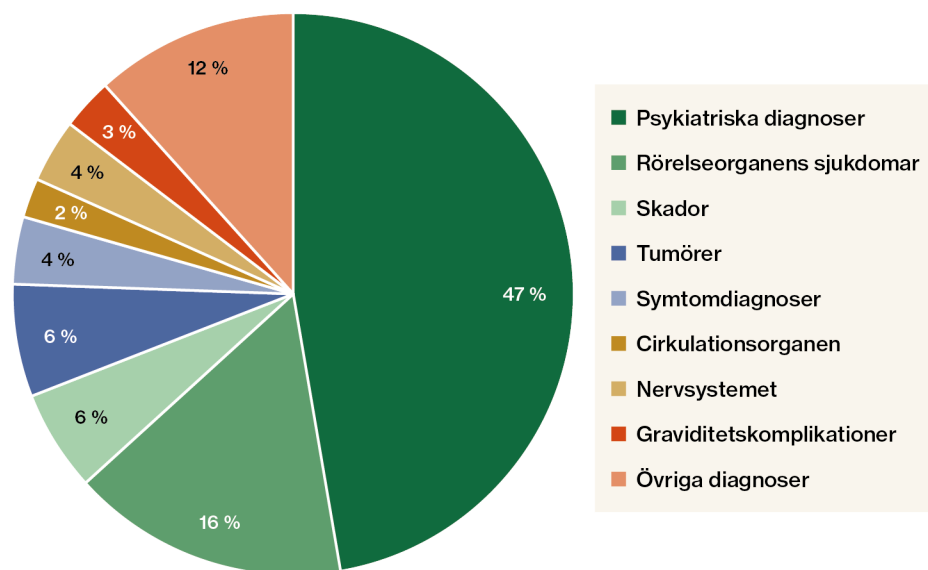
ICD-10 Kod	Kapitel	Antal sjukfall	Utgift miljoner kronor	Andel av utgiften (procent)	Ersatta dagar i genomsnitt
A00–B99	Infektions- och parasitsjukdomar	8 207	232	0,6	40
C00–D48	Tumörer	26 548	2 535	6,4	125
D50–D89	Sjukdomar i blod och blodbildande organ	1 740	103	0,3	85
E00–E90	Endokrina sjukdomar	6 786	288	0,7	64
F00–F99	Psykiatriska diagnoser	218 891	16 772	42,5	119
G00–G99	Sjukdomar i nervsystemet	22 792	1 473	3,7	97
H00–H59	Sjukdomar i ögat och närliggande organ	4 156	176	0,4	60
H60–H95	Sjukdomar i örat och mastoidskottet	3 954	152	0,4	55
I00–I99	Cirkulationsorganens sjukdomar	18 608	1 483	3,8	111
J00–J99	Andningsorganens sjukdomar	32 240	595	1,5	27
K00–K93	Matsmältningsorganens sjukdomar	18 223	632	1,6	50
L00–L99	Hudens och underhudens sjukdomar	3 860	156	0,4	62
M00–M99	Rörelseorganens sjukdomar	125 835	7 101	18,0	82
N00–N99	Sjukdom i urin- och könsorganen	10 077	402	1,0	59
O00–O99	Graviditet, förlossning och barnsängstid	21 544	736	1,9	46
Q00–Q99	Medfödda missbildningar	1 352	88	0,2	114
R00–R99	Symtom	26 456	1 499	3,8	83
S00–T98	Skador	72 757	3 141	8,0	59
U00–U99	Koder för särskilda ändamål (bl. a. Covid-19)	31 417	850	2,2	37
V01–Y98	Yttre orsaker till sjukdom och död	245	8	0,0	44
Z00–Z99	Faktorer av betydelse för hälsotillståndet	7 052	322	0,8	65
	Diagnosuppgift saknas	46 491	760	1,9	25
	Totalt	709 267	39 505	100,0	82

För fullständiga kapitelnamn, se Socialstyrelsens hemsida om ICD-10

Både likheter och skillnader mellan kvinnor och män

Psykiatriska diagnoser dominerar sjukpenningutgifterna för både kvinnor och män även om kvinnor är mer drabbade. För kvinnor står också graviditetskomplikationer för 3 procent av sjukpenningutgifterna, medan rörelseorganens sjukdomar, skador och cirkulationsorganens sjukdomar har större betydelse för sjukpenningutgifterna bland män.

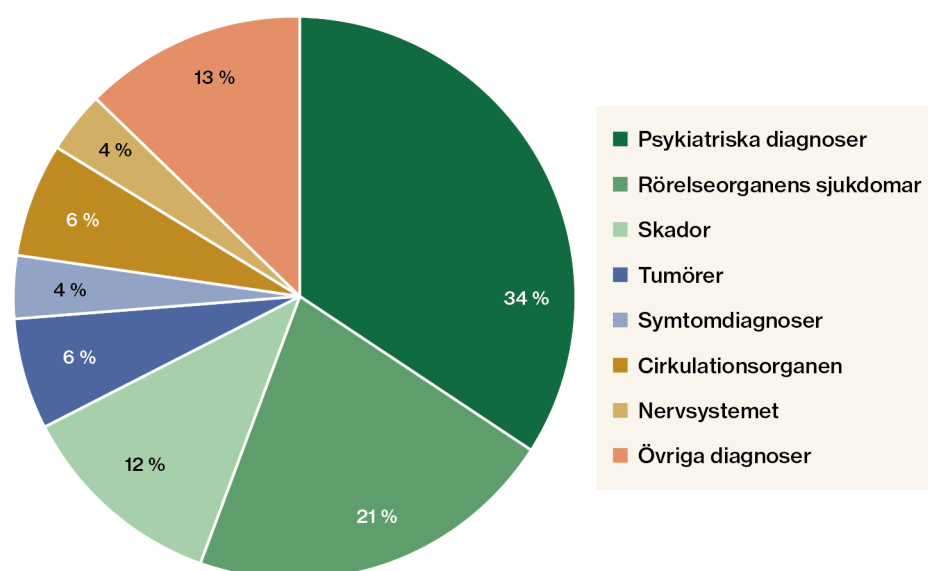
Sjukpenningutgifter för kvinnor 2022 fördelade på diagnosgrupp

Diagnos enligt ICD-10-SE

Redovisningen av diagnoser utgår från den Svenska versionen av WHO:s ICD-10. Klassifikationen är uppdelad i 22 kapitel som i sin tur är indelade i ett antal avsnitt med närbesläktade diagnoser. Varje specifik diagnos har en alfanumerisk kod, exempelvis F43 (Anpassningsstörningar och reaktion på svår stress, ofta benämnd Stressrelaterad psykisk ohälsa). Alla psykiatriska diagnoser ska sedan år 2015 specificeras ytterligare i läkarintygen. Exempelvis ska Utmattningssyndrom anges som F438A och Akut stressreaktion som F430. I analysen redovisas uppgifter på kapitel och diagnosnivå. I den officiella statistiken finns också uppgifter redovisade per diagnosavsnitt.

Sjukpenningutgifter för män 2022 fördelade på diagnosgrupp

” Psykiatriska diagnoser dominerar sjukpenningutgifterna för både kvinnor och män även om kvinnor är mer drabbade.

Av de 30 diagnoser med störst sjukpenningutgift för kvinnor respektive män finns 20 hos båda könen. Och av de 10 diagnoser med störst utgift är 8 gemensamma för båda könen även om rangordningen är olika. För kvinnor står utmattningssyndrom för störst andel av sjukpenningutgifterna med 11 procent, medan depressiv episod gör det för männen med 7 procent. Annars dominerar stressrelaterad psykisk ohälsa (F43) följt av depressioner bland både kvinnor och män.

Graviditetskomplikationer vanlig sjukskrivningsorsak bland kvinnor

Det finns även skillnader mellan könen med graviditetskomplikationer som ett tydligt exempel. Övre luftvägsinfektioner och hälsoproblem kopplade till Covid-19 hade också större relativ betydelse för sjukpenningutgifterna för kvinnor under år 2022.

Skador på överkroppen leder till stora sjukpenningutgifter för män

Bland männen har olika skador på exempelvis på hand, handled, skuldror och överarm, men även ryggsjukdomar och andra artrosor större relativ betydelse. Även huvudskador som hjärnskakningar står för en större del av sjukpenningutgifterna bland männen. Ytterligare diagnoser med större relativ betydelse bland män än kvinnor är hjärnblödningar och genomgripande utvecklingsstörningar, exempelvis autism.

Stressrelaterad psykisk ohälsa står för en femtedel av sjukpenningutgifterna

Utmattningssyndrom, akut stressreaktion och andra stressrelaterade psykiatriska diagnoser står tillsammans för en femtedel av sjukpenningutgifterna. Utmattningssyndromen står ensamt för 8,5 procent av utgifterna vilket drivs av många och långa sjukfall, med 125 sjukpenningdagar i genomsnitt. Akut stressreaktion ligger först på plats 7 i listan eftersom diagnosen innebär betydligt färre ersatta dagar, 66 i genomsnitt men innebär ett stort antal sjukfall. Övriga stressrelaterade diagnoser inom F43 ligger någonstans mittemellan vad gäller antalet ersatta dagar men innebär ett stort antal sjukfall. Majoriteten av dessa stressrelaterade sjukfall är bristfälligt specificerade men är i de flesta fall antingen akuta stressreaktioner eller utmattningssyndrom.

Även andra psykiatriska diagnoser återfinns högt upp i listan över diagnoser som genererar stora sjukpenningutgifter. Andra ångestsyndrom handlar om ett stort antal sjukfall liksom depressionerna, som innebär långa sjukfall och många ersatta sjukpenningdagar. Det gäller särskilt för personer med mer kronisk problematik i form av återkommande (recidiverande) depressioner med i genomsnitt 161 sjukpenningdagar. Bipolär sjukdom är tillsammans med hyperaktivitetsstörningar de diagnoser som innebär flest sjukpenningdagar, 191 respektive 193 i genomsnitt av de diagnoser som står för de största sjukpenningutgifterna.

” Utmattningssyndrom, akut stressreaktion och andra stressrelaterade psykiatriska diagnoser står tillsammans för en femtedel av sjukpenningutgifterna.

De 25 diagnoser med störst sjukpenningutgifter år 2022

ICD-10 Kod	Diagnos	Antal sjukfall	Utgift miljoner kronor	Andel av utgiften (procent)	Ersatta dagar i genomsnitt
F438A	Utmattningssyndrom	36 428	3 352	8,5	125
F43X	övriga diagnoser inom Anpassningsstörningar och reaktion på svår stress (exkl. F430, F438A)	48 908	3 297	8,3	92
F32	Depressiv episod	31 428	2 609	6,6	130
F41	Andra ångestsyndrom	33 461	2 329	5,9	112
M54	Ryggvärk	33 081	1 696	4,3	76
F33	Recidiverande depressioner	14 609	1 416	3,6	161
F430	Akut stressreaktion	28 238	1 364	3,5	66
F31	Bipolär sjukdom	6 133	648	1,6	191
M79	Andra sjukdomstillstånd i mjukvävnader SEKA	10 560	625	1,6	96
C50	Malign tumör i bröstkörtel	5 765	605	1,5	137
M17	Knäartros	7 872	521	1,3	90
M75	Sjukdomstillstånd i skulderled	8 953	509	1,3	79
U07	Kod som kan tas i bruk med kort varsel (Covid-19)	21 477	455	1,2	29
M51	Andra sjukdomar i mellankotsskivorna	6 149	430	1,1	103
I63	Cerebral infarkt	3 558	430	1,1	167
M16	Höftledsartros	6 414	415	1,0	85
S82	Fraktur på underben inklusive fotled	7 970	381	1,0	64
F90	Hyperaktivitetsstörningar	4 136	374	0,9	193
M25	Andra ledsjukdomar SEKA	6 941	361	0,9	76
O26	Vård av modern för andra tillstånd i huvudsak sammanhängande med graviditeten	10 668	355	0,9	45
R52	Smärta och värk SEKA	5 229	329	0,8	100
U09	Postinfektiöst tillstånd efter Covid-19	5 716	315	0,8	73
R53	Sjukdomskänsla och trötthet	5 030	287	0,7	80
S52	Fraktur på underarm	7 973	284	0,7	49
S83	Luxation och distorsion i knäets leder och ligament	5 967	259	0,7	59

SEKA är förkortning av "som ej klassificeras annorstädes"

Vad är samhällsekonomiska kostnader för olika sjukdomar?

I ett samhällsekonomiskt perspektiv brukar man skilja på direkta och indirekta kostnader för olika sjukdomar och diagnoser. Direkta kostnader är främst hälso- och sjukvårdskostnader för prevention, behandling och rehabilitering liksom kostnader i form av minskad livskvalitet för drabbade individer.

Indirekta kostnader är kostnader kopplade till sjukfrånvaro och produktionsbortfall för personer som förvärvsarbetar. Sjukpenning finansieras genom sociala avgifter, vilka dock i praktiken hanteras som övriga skatter. Om sjukpenningutgifterna ska ses som en del av statens övriga utgifter eller ej är därmed inte helt tydligt. Men den fundamentala indirekta samhällskostnaden är värdebortfallet av produktionen på grund av sjukfrånvaro, där sjukpenningutgifterna kan ses som en uppskattning av samhällskostnaden för den tillfälliga nedsättningen av arbets- och produktionsförmågan. För sjukdomar och diagnoser som leder till varaktiga nedsättningar av arbetsförmågan ska också ersättningar som aktivitetsersättning, sjukersättning och arbetsskadelivräntor räknas med för att ge en mer komplett bild av den faktiska samhällskostnaden. Även produktionsbortfallet till följd av förtida död ska tas med i en korrekt beräkning av de indirekta samhällsekonomiska kostnaderna för olika sjukdomar.

Institutet för hälsoekonomi i Lund har sammanställt de totala samhällsekonomiska kostnaderna för olika sjukdomar i Sverige, och konstaterar att den största förändringen som skett över tid är att de psykiatriska diagnosernas andel har ökat från 14,6 till 24,2 procent mellan 1975 och 2017, främst på grund av ökad långtidssjukfrånvaro.

Mer fokus på organisatoriska och sociala arbetsmiljöfrågor i arbetslivet

I Försäkringskassans nyligen publicerade lägesrapport *Psykisk ohälsa i dagens arbetsliv* konstaterades att psykisk ohälsa – främst stressrelaterad – står för närmare hälften av alla pågående sjukfall, och att utmattningssyndrom står för en stor och ökande del. Forskningen visar tydligt att den organisatoriska och sociala arbetsmiljön har stor betydelse för sjukfrånvaro i psykiatriska diagnoser samtidigt som det är en i hög grad påverkbar faktor för att förebygga sjukfrånvaro i arbetslivet. Särskilt inom de kvinnodominerade skattefinansierade välfärdstjänsterna finns väl belagda systematiska arbetsmiljöproblem som leder till omfattande sjukfrånvaro.

” Forskningen visar tydligt att den organisatoriska och sociala arbetsmiljön har stor betydelse för sjukfrånvaro i psykiatriska diagnoser.

Viktigaste resultaten

- De dominerande diagnosgrupperna psykiatriska diagnoser och rörelseorganens sjukdomar, stod för 42 respektive 18 procent av utgifterna för sjukpenning år 2022 vilket motsvarar 16,8 respektive 7,1 miljarder kronor.
- Stressrelaterad psykisk ohälsa och depressioner står för störst andel av utgifterna på grund av många och långa sjukfall.
- Stressrelaterad psykisk ohälsa står för 20 procent eller 8 miljarder av sjukpenningutgifterna. Utmattningssyndrom står för 8,5 procent eller 3,4 miljarder av utgifterna.
- Likheterna mellan könen är stora i vilka diagnoser som leder till omfattande sjukpenningutgifter. Men det finns även tydliga könsskillnader med större betydelse av psykiatriska diagnoser bland kvinnor liksom graviditetskomplikationer. Rörelseorganens sjukdomar, skador och cirkulationsorganens sjukdomar har större betydelse för sjukpenningutgifterna bland män.

Författare

Joel Granwald
Analytiker, Försäkringskassan

Presstjänst
010-116 98 88

Ulrik Lidwall
Analytiker, Försäkringskassan

Om analysen

Analysen bygger på data från Försäkringskassans databas Midas. Belopp och antal dagar har periodiserats till året då sjukfallet pågår. I analysen ingår mottagare av sjukpenning och rehabiliteringspenning under år 2022.

Antal sjukfall avser antalet personer som fått minst en ersatt sjukdag med sjukpenning och/eller rehabiliteringspenning under året. Har en person haft flera sjukfall under året med olika diagnoser räknas varje sjukfall. Har en person däremot haft flera sjukfall med samma diagnos räknas det som ett sjukfall.

Utgifterna fördelas på huvuddiagnosen. Bidiagnoser och samsjuklighet där fler diagnoser påverkar arbetsförmågan ingår inte i analysen.

I analysen ingår inte sjukdagar som ersatts med sjuklön av arbetsgivare, och inte heller utgifter från kollektivavtalade avtalsförsäkringar eller privat tecknade sjukförsäkringar.

Källor och mer att läsa

[Vad kostar olika sjukdomar i sjukförsäkringen?](#)

Socialförsäkringsrapport 2011:4, Försäkringskassan

[Sjukfrånvaron på svensk arbetsmarknad](#)

Socialförsäkringsrapport 2018:2, Försäkringskassan

[Sjukfrånvaro i psykiatriska diagnoser](#)

Socialförsäkringsrapport 2020:8, Försäkringskassan

[Psykisk ohälsa i dagens arbetsliv](#)

Korta analyser 2023:6, Försäkringskassan

[Socialförsäkringen i siffror 2023](#)

Försäkringskassan

[Samhällets kostnader för sjukdomar år 2017](#)

IHE Rapport 2019:6, IHE: Lund. Hjalte F, Galén K & Persson U

[Klassifikationen ICD-10-SE](#)

Socialstyrelsen

[Utbetald sjuk- och rehabiliteringspenning efter diagnos](#)

Försäkringskassan